

Obsah.

HLAVA PRVNÍ.

Budíček, zkušený polní a domácí hospodář.

	Strana
Úvod. Budíček co polní a domácí hospodář	3
Rozmluva mezi Budíčkem a Vránou o hospodářství vůbec	9
Budíček vybízí hospodáře k setí píce	17
Budíček vybízí hospodáře, aby nezanedbávali práce zimní	18
Jak se mohou příliš mokré louky a pastviště, které žádného spádu nemají, napravit	21
O vyzimování ozimu	24
Červený, neb tak nazvaný brabantský jetel	—
1. O jeho pěstování. Jakou žádá půdu?	28
2. O užívání jetele. 1 Čerstvého	30
2. Suchého	31
3. Na semeno	33
4. Jak dlouho se jeteliště ponechati může	34
Těžení vlastního jetelového semena jest pro polního hospodáře velmi výhodné	35
Jak se mohou v polích, kde červený jetel set byl, prázdna místa nejlépe vypravit	39
Nedostatek píce z jara a jak se předejiti může	40

HLAVA DRUHÁ.

Budíček, moudrý sadař, šlépař a semenář.

Úvod. Peluňka, užitečná a léčitelná bylina	47
O bylinách a jejich všeobecné sadbě	48
Všeobecné základy života rostlin.	—
O semenách a jejich vzniku a prostředky k urychlení vzrůstu.	—
Jak hluboce má přijíti semeno do země	51
Jak se pozná, jsou-li semena zralá	52
Odrody rostlin	—
O přesazování, zakládání a přestěpování	53
Pravidla při přesazování malých bylin	54
Velké stromy snadno přestěpovat	55
Užitek odebrání lupenů	—
O polejvání	—
O prostředcích, ochrániti byliny každého druhu před škodlivým vlivem a rozmnožení květin	—
Stromoví před zmrznutím ochránit	56
Prostředky, aby stromy brzo nekvětly a květ nezmrznul	57

	Strana
Máme-li v Čechách mnoho ovoce?	57
O prodeji ovoce, děláni octa, moštu a sušení ovoce	—
Upozornění na sbírání housenek s ovocných stromů a na ochranu ptáků, co přirozených nepřátel zahradních a lesních housenek.	62
Proč se nedaří ovocné stromy všem hospodářům?	64
Rozmluva mezi rolníky Budičkem a Vránou	—
Mohou-li se na půlnočních návrších a stráních štěpnice zakládati	71
Naučení o nejdůležitější pící rostlině (Espargette) víčenci a jak se nejprůměrněji pěstovati a potřebovati má	72
O setí víčence a přípravě půdy k této pící bylině	74
Střídání víčence v trojtřídním hospodářství	77
Střídání osení ve špatné půdě	—
Pořádek osení v dobré půdě	78
Hojení nakažených bramborů.	79
Hojení bramborů lučebním způsobem čili kyanisování	81

HLAVA TŘETÍ.

Budiček, horlivý pěstoun včel, lnu a konopí.

Úvod a upozornění. O plemenění a opatrování včel	85
Prostředky ochrany včel před nepřátely a škůdci jejich, jako: vosy, sršně, myši, mravenci, pavouci, vši, moli a červi	—
Červi a moli	86
Zlodějské včely	88
Žáby, škůdnice včel	89
Škodné ptactvo	—
Prostředky, vyskoumati hnilost pomřelých včel	—
Jak se vyhojí průjem včel	—
Příklady a pravidla při kupování včel	90
Neomylný důkaz o dobrém a spokojeném stavu včel	—
Dřevěné ouly	91
O skladném koši	—
O krmu včel	92
Učinit, aby včely z mála krmu žily	93
Prospěch velkého množství včel v oulu	—
Jak nevyhnutelná jest včelám voda k jejich zdraví	—
Vliv velké zimy a horka na včely	94
Včely před velkým horkem uchránit	95
Prostředek, aby včely při rojení daleko se nerozletěly	—
Včely v lesích vyhledati	—
Včely z dutých stromů vypuditi	96
Kolencový květ, potrava pro včeličky	—
Proč darované ouly vůbec spíše se nedaří, než aby prospívaly	97
Jak to přichází, že při tak hojném medu na jetelišti časem žádné včely nebývají a se nepasou, ačkoli červený jetel chová v sobě nejvíce sladké šťávy	98
Proč svatopetrský roj lepším sluje	—
Proti které straně světa mají včeličky výlet míti	100
O lnu, konopí a jiných látkách na tkaniny	100
Setí, vyhotovení a vzdělání lnu	101
Prostředky ku zvelebení lnu	102
Vyvařování v luhu	103
Užitek lipových stromů pro chování včel	104

HLAVA ČTVRTÁ.

Budíček, bedlivý léčitel domácího dobytka.

	Strana
Báseň jakožto úvod	107
Dobrá rada, kterak se domácí dobytek při zdraví zachovati a v nemocech léčiti a ošetřovati má	109
Zvláštní pravidla při krmení koní	110
Nejen píce, ale i pohybování potřebuje kůň	111
Kůň potřebuje čerstvý vzduch	112
Pravidla z ohledu na pohybování koně	113
Pravidla o odpočinku koní	113
O kování koní	114
Opatrování a hlídání nemocných koní	116
Kůň dostane oteklé nohy od nesnesitelného chodu	119
Ozhřivka	—
Průjem	120
Když kůň chuť ztratí	—
Kopyta když koni otečou	—
Otok v krku když kůň dostane	—
Když kůň neustále močí	—
Když kůň nemůže močit	—
Znamení této nemoci	—
Před kašlem koně uhájít	—
Trvanlivý plicní kašel	—
Otok na žláze zadních dílů ohybu	121
Kolika	—
Janek (Koller)	—
Mouke (otok na noze u hnátů)	—
Otok na loktech zadních nohou koňských	—
Prašivina, svraby, strupy	122
Stuhlost krve, zaražené výpary	—
Otlačení od sedla	—
Stuhlost od silného pohybu	—
Rána od pichnutí hřebíkem se hojí	123
Zbarvení chlupů neb zíní	123
Bílému koni černá místa obarviti	—
Červeného neb jiného koně na černo zbarvit	—
Prostředek, aby koně dlouhé zíně na ohonu dostali	—
Jak užitečný jest sanytr pro dobytek	—
Nápoj ze sena	—
O nakládání s hovézím dobytkem	124
Prostředky proti smutku a řvaní krav, kterým tele odejmuto bylo	127
Prostředky, dobytku odvyknouti trkání	—
Hlídání krav za času jejich stelnosti	128
Všeobecná pravidla chování a ošetřování hovéziho dobytka	129
Péče o čistění chléva a dobytka	301
Péče při krmení hovéziho dobytka	131
O velmi záhubné chybě, již se venkovští hospodáři při telení krav dopouštějí	132
Jaká telátka máme k chování odstavovati	136
Setí bílého jetele do ouhuru	137
Také zelená směska nadýmá hovézi, ano i ovčí dobytek	138
Potřebná prozřetelnost, když dobytek nenadále zahyne, smutnou příhodou stvrzená	139
Znamenání ovčí	140

VIII

	Strana
Prostředky, aby ovce na sobě vlnu nepožraly	141
Jak se pozná, zdaž mladí psi silnými budou	—
Prostředek, aby mladí psi malými zůstali	142
Pokrm pro psy	—
O drůbeži	142
Potrava pro drůbež	143
Užitek jedné slepice	144
Jak se docílí, aby slepice celý rok nesly	145
Od slepic zanešená vejce naléztí	—
Slepícím žraní vajec odvyknouti	—
Jak zkouší se vejce ku konci líhnutí, jsou-li dobré	146
Zkouška, zdaž vejce na tvrdo neb na měkko vařené jest	—
Jak se docílí, aby slepice za 24 hodin tlusté a tučné vypadaly	—
Drůbež všeho druhu bez rozdílu pohlaví k vysezení vajec přivéstí	147
O holubech	147
Vypomoci, aby holubi ve svém holubníku přivykli a neodletěli	148
O kachnách	—
Potrava pro kachny za dobrou uznaná	149

HLAVA PÁTÁ.

Budíček, skromný hadatel povětrnosti a jejich proměn.

Úvod. O povětrnosti a jejich proměnách	153
Znamení pěkného počasí	154
Znamení deště	155
Znamení bouřky a krup, větru a zimy	158
Rozličné výjevy a úkazy	—
Oučinky povětrnosti v zimě	159
Oučinky povětrnosti v létě	—
Oučinky povětrnosti jarní	160
Oučinky povětrnosti v podzimku	—
Bouřka a hromobití	161

HLAVA ŠESTÁ.

Budíček, dostatečný lékař a ranhojič.

Domácí lékař. Prostředky proti blednici	165
Prostředky proti krvácení	—
Prostředky proti křečem na prsou	166
Prostředky proti koleře	166
Prostředky proti běhavce neb úplavici	167
Prostředky proti padoucí nemoci	168
Jak se dá vole zapuditi	169
Jak se žlutina zahání	—
Prostředky proti bradavicím	171
Prostředky proti křečem v lejtkách	171
Znamení chlupy obrostlá zaháněti	—
Prostředky proti trudovitým tvářím, neb uhrovatosti na tváři	172
Jak se může zabrániti tučno- neb tlustotělnosti	—
Prostředky proti ranám, všem pomačkaninám a vymknutí oudů	173
Poraněný hnát	474

HLAVA SEDMÁ.

Budíček, upřímný rádce v pádu náhle člověku hrozící smrti.

	Strana
Prostředky proti bodu a tělu uškození od zvířat, jako: mravence, včely, sršně, vosy, komára, hada a pavouka	177
Prostředek při spálení kopřivou	179
Prostředky ku zachránění života v pádu náhle člověku hrozící smrti	179
Příspění utopenému	180
Příspění udušenému	181
Příspění oběšenému	—
Příspění hromem omráčenému	182
Příspění zmrzlému	—
Příspění nastydnutému	183
Příspění opilému	—
Čím můžeš před opitím ochráněn býti?	184
Prostředky při polknutí rozličných předmětů, jako: jehly, skla, z ryby kůstky a z hnátů tříštky	—
Prostředky při polknutí pecky z třešně a švestky	—
Prostředky při polknutí škodné kyseliny, jako: sirkové (vitriolu), solné kyseliny	185
Prostředky při polknutí housenky neb vosy	—
Prostředky při zlámaném neb vyrvaném vazů z krku	—
Prostředky proti náhlým popáleninám	186
Prostředky proti zmrzlosti údů	187
Hojitelné prostředky proti zmrzlým a oznobeným údům	188
Prostředky proti zmrzlé bouli	189
Prostředky chránící před oznobením jednotlivých údů	—
Vysvětlení pomínutosti zvířat, pokousání a následků jeho	190
Následky po kousnutí vzteklého psa	191
Příspění ku pomoci	—
Důkaz, že pes pomínut jest	192
Příčina pomínutí psa — Znamení pomínutí psa	—
Hojení ran od kousnutí vzteklého psa	193
O hojení jedovatého uštknutí od štírův	—
Napomenutí	194
Uštknutí od včely hojiti	—
Proti pokousání od koně	—
Úraz od pádu, otřesení, bití, sekání a bodnutí a krchlání krve od pádu.	195
Proti sražené krvi v těle	—
O jedu a otrávení	196
O jedovatých bylinách neb ovoci lidem a živočichům nebezpečném.	198
Užitek hub	199
Naučení, jak lidu uhelnou parou zdušenému pomáháno býti má	—
Neštěstí uhelným dýmem způsobené	200
Nové neštěstí kouřem a dýmem způsobené	201
Jak se má nemocným thé připravovati	203

HLAVA OSMÁ.

Budíček, výborný pekař, škrobař, perníkář, máselník, mlékař a sýrař.

O přípravách k hotovení chleba a podobných zástojů	209
Škrob	210
Lepidlo	—
Cukr	—
Voda	—
Kvas	—

	Strana
Dělání kvasu	211
Všeobecná pravidla	212
O zadělání a vypracování těsta	214
Dělání chleba	215
Chléb z rozličných látek	216
Z jablek a hrušek	—
Z pokrutin	217
Ze žaludů	—
Z hrachu	—
Ze zelin	218
Z ječmene	—
Z ova	—
Z prosa	—
Z bramborů	—
Z bramborů vařených	219
Z usušených bramborů	—
Rozmnožení chleba bramborami	220
Chléb z hlavatice	—
Chléb ze sladu	—
Chléb ze sladového šlemu	—
Chléb z mandlí	—
Chléb z míti	—
Chléb z rejže	—
Chléb z kaštanů	221
Rozdíl mouky žitné, pšeničné, z vikve a řepy	—
Jak se chléb dlouho čerstvý udrží	222
Prostředky proti plesnivění chleba	—
Z čerstvého, nového, vlhkého, zapařeného obilí dobrý chléb upéci	—
Chléb ze zrostlého obilí péci	223
Mokrý neb nedozralý obilí se napraví	224
Vlhký obilí zužitkovati	—
Plesnivý, chycený neb zkažený obilí dobrým učiniti	—
O dělání škrobu, sága, polévkových drobů, nudlí a perníku	—
Dělání škrobu	—
Pšeničný škrob	225
bez kvašení	—
teplem urychleným kynutím	—
kvašením bez umělého tepla	226
Vymáčkáni škroboviny	—
Odsazení a vyčistění škrobu	—
Sušení škrobu	227
Škrob z bramborů	—
bez kvašení	—
s kvašením	—
zmrznutím bramborů	228
Příprava škrobu z rozličných látek	—
Užívání moučného šlemu či lepidla	229
Dělání nudlí	—
Strouhánky do polévky	230
Z růží drobenina	231
Příprava sága	—
Dělání perníku či peprníku	232
Způsob vyrábění perníku	—
Norymberský bílý perník	233
Hnědý perník	—

	Strana
Francouzský perník	—
Perník na francouzský lorenský způsob	234
O mléku, máslu a sýru. Úvodní upozornění	—
O mléku	236
Části mléka	—
Upozornění na způsoby mléka a změny jeho vlivem roz- ličných okolností	—
Rozličná udání	241
Při špatném krmu dobré mléko, máslo a sýr udržeti	—
Docílití, aby mléko husté bylo	—
Příčiny sražení mléka	242
Prostředky proti tažnosti mléka	—
Prostředky proti zmodrání mléka	—
Porušenost mléka vyzvědětí	243
Syr ovátku upravití	—
Mléko strojené upravit	244
Pergamén z mléka	—
Nádoby mléčné	—
O máslu a sýru vůbec	245
Oddělování a sbírání smetany	249
Upozornění	—
O tlučení másla	250
Prostředky k barvení másla	251
Smetaně a máslu ošklivý čich odejmout	252
Prožluklou smetanu napravit	—
Prožluklé máslo opět dobré učinit	—
Přepouštění másla	253
O sýru zvláště	—
Všeobecné zákony	255
Tučný sýr	—
Úprava pevného, hubeného sýra	257
Úprava měkkého, hubeného sýra	259
Vyhotovení syřidla	—
O zlepšení sýra kvašením	260
Zbraňování kvašení	262
Suchý sýr opět dobrý učinit	—
Rozličné úkazy	—
Prostředky proti syrným červům	263
Barvení sýra	—
Sýr s vařenými brambory	—
Cukrový sýr	264
Sýr z vajec	—
Rozličná upozornění	—

HLAVA DEVÁTÁ.

Budiček, zdařilý mydlář.

O hotovení svíček a mýdla. Úvod	—
O tuku na svíčky	267
Rozpouštění tuku	268
Prostředky ku zlepšení tuku	269
Svíčky tažené	269
Svíčky lité	270
Svíčky rozličného druhu	—
Z vosku	—

	Strana
Velrybí tuk	270
Z loje a pryskyřice	—
Svíčky z bramborové škrobové mouky	271
Přetažené svíčky	—
Svíčky s dutými knoty	—
Svíčky s pohyblivými knoty	—
O knotech na svíčky	272
Zdokonalení bavlněných a jiných knotů	273
O formách na svíčky	273
Upravení mýdla	274
O nádobách	275
Látky k děláni mýdla potřebné	276
Tělesa k barvení mýdla	276
Hotovení mýdla z loje	—
Hotovení mýdla z oleje	279
Hotovení mýdla z rozličných těles	280
Poměr loje a oleje ku draslu a natronu neb louhu	283
Urychlení a zdokonalení děláni mýdla	284
Nový vynález k vyhotovení mýdla	285
Rozličná udání	—
Mýdlo bez ohně vyhotoviti	286
Mýdlo z upotřebené mýdlové vody dobytí	287
Mýdlo nepříjemný čich odejmouti	—
Prostředky mýdlo nahražující	—
Upotřebení mydlářského louhu	288
Mazadlo, kterým bez nože vousy se holí	—

HLAVA DESÁTÁ.

Budíček, nepřítel a hubitel všech škodných zvířat.

Prostředky k vzdálení, vypuzení a vyhlazení škodných zvířat.	
Úvod a upozornění	—
Obzvláštní prostředky proti škodným živočichům	291
Prostředky předběžné	292
Prospěch časného setí	—
Prostředky zdržující	—
Jámy a násypy	—
Obkládání zemí, pískem, popelem vápnem atd.	293
Obvazky z kolomazu neb tuku	—
Obkládání vonnými bylinami	294
Zdržování podáním lepší potravy	—
Prostředky hubící	295
1. Schytání zvířat:	—
lidskýma rukama, (sbírání zvířat)	—
jinými zvířaty	—
Pastě na polní krysy	296
Pastě na vodní myši a jiná zvířata	297
Chytání do jámy a jiných vrtaných děr	—
Chytání do pokrytých nádob neb hrnců	298
Chytání do otevřených hrnců	299
Chytání na vějičky a lepavá tělesa	—
Chytání a usmrcování jinými zvířaty	300
2. Hubení poraněním na těle	301
Hubení tonutím a dušením	—
Utonutí povodňováním	—
Zaliti v dirách	302

	Strana
3. Hubení horkem a ohněm	303
4. Hubení žíravými suchými tělesy	—
5. Hubení žíravými tekutinami	304
6. Hubení páchnoucími pernými tělesy	305
7. Hubení páchnoucími a ostrými tekutinami	306
8. Hubení kyselinami	308
9. Hubení tučnými oleji	309
10. Hubení mazáním	—
11. Trávení	310
Prostředky proti zvláště škodným zvířatům	313
Mravenci	—
Včely	315
Mšice	316
Pijavice	317
O housenkách, chroustu obecném a chroustu májovém, korovci (sosnokazu) a jiném škodném hmyzu vůbec	318
Housenky	—
1. Prostředky ujišťující před housenkami	319
2. Prostředky housenky zdržující	320
3. Prostředky usmrcující	321
Hubení housenek jinými zvířaty	352
Hubení kouřem	322
Hubení ohněm	322
Usmrcování vápnem, sádrou a koptem	—
Vápenná voda, louh	323
Síra a sirkový květ	—
Hnojnice	—
Ocet a rozředěná kyselina sirková	—
Prostředky proti pupám a vajíčkám	—
Prostředky proti rozličným housenkám	325
Kobylky čili koníci	327
Chroust, (babka) chroust májový a jiní brouci	328
Pondravy čili kundrači chrousta	329
Kozejedi	—
Klikoroh lískový	—
Klikoroh jedlokaz	—
Marana	330
Klikoroh hruškový	—
Korovec	—
Pondravy některých nosatovitých brouků	331
Brouk hrachový	—
O filousu a prostředcích jej zahlazujících.	332
Dřepčici	333